

Vlaams
Parlement

ingediend op **383** (2019-2020) – Nr. 1
23 juni 2020 (2019-2020)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Maurits Vande Reyde, Freya Saeys, Tom Ongena, Sihame El Kaouakibi,
Gwenny De Vroe en Steven Coenegrachts

over het faciliteren van sociaal ondernemerschap
en innovatie in de gehandicaptenzorg

I. Inleiding

Het stimuleren van sociaal ondernemerschap in de zorg vormt een rode draad door het regeerakkoord. Dat is terecht. De principes van vermaatschappelijking van de zorg, de mogelijkheden van innovatie en de persoonsvolgende financiering maken dat mensen aan de slag gaan met de hun geboden vrijheden en verantwoordelijkheden om een maximale inclusie en kwaliteit van leven en zorg te bereiken. Nieuwe kleinschalige opvangvormen en woonvormen voor personen met een handicap krijgen vorm, elk met hun eigenheid, maar steeds met als doel een opvang- en zorgsysteem uit te bouwen dat maximaal tegemoetkomt aan de noden én verlangens van mensen met een handicap.

De persoonsvolgende financiering biedt die kans aan personen met een handicap. Innovatieve projecten (sociale ondernemers en ouderinitiatieven) moeten creatief zijn in hun aanpak. Ze moeten immers niet alleen rekening houden met de Vlaamse wetgeving over personen met een handicap, maar ook met de wetgeving over huisvesting en de federale regelgeving over tegemoetkomingen voor personen met een handicap. Dat betekent dat ze moeten zoeken naar formules die het wonen in die initiatieven betaalbaar houden voor de zorgvrager en de zorgaanbieder. Toch hebben sociale ondernemers ook heel wat belemmeringen ondervonden. Die belemmeringen situeren zich in regelgevingen die zowel binnen als buiten de persoonsvolgende financiering staan, zoals de reglementering van de hulpmiddelen of de reglementering van infrastructuursubsidies.

Deze conceptnota somt een aantal mogelijkheden op om een deel van de problemen op te lossen. Tegelijk bieden de voorstellen ook mogelijkheden tot een meer efficiënte inzet van middelen zonder dat personen met een handicap daardoor zorg of ondersteuning verliezen.

Deze conceptnota kwam tot stand op basis van gesprekken met een groot aantal personen die dagelijks werken aan de basis en die niet alleen informatie hebben verschaft over de belemmeringen waarmee ze worden geconfronteerd, maar ook voorstellen hebben geformuleerd voor mogelijke oplossingen om die belemmeringen weg te werken.

1. Werken aan een universeel design van woningen en hun basisuitrusting

Vandaag worden woningen, zowel bij nieuwbouw als bij renovatie, voor de gemiddelde mens ontworpen, lees: iemand zonder beperking. Er is weinig aandacht voor de noden van mensen met een beperkte mobiliteit, al dan niet met een rolstoel. Daar zijn veel redenen voor. Er is de angst voor de extra kosten, ook al is het helemaal niet nodig om bepaalde investeringen meteen te doen. Het komt er vooral op aan de basis te leggen voor eventuele noodzakelijke aanpassingen op een later moment. Op het ogenblik dat mensen een huis bouwen of renoveren, kijken ze aan tegen een van de grootste investeringen van hun leven. Het is dikwijls ook het moment waarop veel kosten tegelijkertijd op hen afkomen, zoals de afbetaling van de lening, de huur van de woning of het appartement waar ze tijdens de bouw of renovatie van hun toekomstige woning wonen, de kosten van kinderopvang enzovoort. De meeste mensen zijn op dat moment nog relatief jong, waardoor ze mobiliteit en toegankelijkheid evident vinden. Het is daarom belangrijk dat mensen bewust worden gemaakt van het nut om te bouwen of te verbouwen met een langetermijnperspectief en hen te overtuigen van het rendement van die investering op langere termijn.

Vaak gaat de aandacht bij toegankelijkheid alleen naar de woning, en niet naar de gemeenschappelijke delen van een woning of naar de onmiddellijke omgeving. Daardoor kan zelfs een toegankelijke woning finaal niet bruikbaar blijken voor personen met een beperking. Ze worden immers belemmerd zodra in de ketting van

toegankelijkheid één onderdeel niet toegankelijk is. In die zin is een scan van mogelijke obstructies een absolute noodzaak om te komen tot meer toegankelijkheid.

Wie niet proactief rekening houdt met de toegankelijkheid van een woning en de omgeving ervan, stelt bij het ouder worden of als een handicap optreedt, vast dat de woning en de toegang tot de woning vaak ingrijpend moeten worden aangepast aan de gewijzigde behoeften. Dat is meestal een grote investering, waarin ook de overheid tegemoetkomt en waarvoor heel veel geld moet worden uitgetrokken.

De indieners van deze conceptnota pleiten daarom voor een proactieve aanpak, meer bepaald door het sterk promoten van 'universal design' bij het bouwen van nieuwe woningen of bij renovatie. Daarbij kan de rol van de architecten niet overschat worden. Toegankelijk bouwen is vandaag in de architectenopleiding een keuzevak. De indieners van deze conceptnota vinden het noodzakelijk dat toegankelijk bouwen geïntegreerd wordt in de basiscompetenties van de architecten in spe. Op die manier zullen bij het ouder worden of in geval van een handicap van een van de bewoners, de aanpassingen aan de woning beperkt blijven en zullen ook de aanpassingen in het kader van de individuele behoeften van een persoon met een handicap goedkoper zijn. Er zijn immers geen ingrijpende verbouwingswerken meer nodig. Mogelijk leidt het ook tot meer herbruikbare aanpassingen die als de persoon met een handicap verhuist of overlijdt, ofwel meegenomen kunnen worden naar een nieuwe woning, ofwel herbruikbaar zijn voor andere personen met een beperking.

In Vlaanderen moeten we gelukkig niet van nul vertrekken. Inter, het agentschap Toegankelijk Vlaanderen, heeft al heel wat werk verricht en expertise opgebouwd.

Het definieert 'universal design' als volgt: "een ontwerpvisie die een integrale aanpak stimuleert in plaats van een optelsom van meerdere afzonderlijke oplossingen om integrale toegankelijkheid te bereiken. Het is dus niet de bedoeling om aparte maatregelen te nemen voor elke persoon die van het 'gemiddelde' afwijkt. Het is wel de bedoeling om bij elk ontwerp rekening te houden met de grote diversiteit aan gebruikers."¹ Een integrale toegankelijkheid heeft niet alleen betrekking op de toegankelijkheid van de woning zelf (het privégedeelte), maar ook op de gemeenschappelijke gedeelten van een woning zoals de gang of de lift van een appartementsgebouw, en op de omgeving zoals de voetpaden, pleinen enzovoort.

Het agentschap Toegankelijk Vlaanderen, meer bepaald de vroegere vzw Enter, heeft in 2009 met steun van toenmalig minister van Wonen Marino Keulen de 'Ontwerpgids Meegroeiwonen'² samengesteld. Die gids werd opgebouwd vanuit het principe 'Design for All'. Dat wil zeggen dat van bij de aanvang van elk ontwerpproces de vraag wordt gesteld hoe een gebouw of een publieke ruimte zowel functioneel als aantrekkelijk kan zijn voor een zo groot mogelijke diversiteit van gebruikers. Dat principe gaat uit van de idee dat een toegankelijk gebouw en een toegankelijke omgeving belangrijk zijn voor veel groepen mensen: valide mensen die door een ongeluk, ziekte of een operatie tijdelijk mobiliteitsproblemen hebben, gezinnen met jonge kinderen die met een kinderwagen rondrijden, personen met een handicap in een rolstoel en ouderen met bijvoorbeeld een rollator.

'Design for All' vertrekt vanuit de volgende zeven basisprincipes:

- 1° het ontwerp is verkoopbaar aan en bruikbaar voor een verscheidenheid van mensen, elk met hun eigen beperkingen en mogelijkheden;
- 2° het ontwerp is geschikt voor een grote verscheidenheid van wensen, behoeften en mogelijkheden;

¹ <https://inter.vlaanderen/toegankelijkheid-en-universal-design/universal-design>

² https://www.inter.vlaanderen/sites/default/files/Ontwerpgids_meegroeiwonen_2009.pdf

- 3° het te ontwerpen product of de ruimte is goed verstaanbaar, onafhankelijk van de ervaring, kennis, taalkennis of mate van concentratie van de gebruiker;
- 4° het ontwerp bezorgt de noodzakelijke informatie multimediaal en efficiënt aan de gebruikers, los van omgevingsomstandigheden en los van de zintuiglijke capaciteiten van de gebruikers;
- 5° het ontwerp sluit gevaren en ongewenste resultaten van verkeerde handelingen of van onbewuste acties uit;
- 6° het ontwerp kan efficiënt en comfortabel worden gebruikt met een minimale inspanning;
- 7° er wordt gezorgd voor passende maten en ruimten voor het bereiken, het betreden, grijpen of gebruiken van plaatsen en voorwerpen onafhankelijk van lichaamslengte, gestalte of mobiliteit van de gebruikers.

Aanpasbaar bouwen betekent dat een wooneenheid zo ontworpen is dat ze mee kan evolueren met de behoeften en wensen van de bewoners. Een ontwerp dat bruikbaar is voor een verscheidenheid van mensen, betekent dat voor alle woningen structureel een aantal elementen zijn opgenomen, zoals toegankelijk zijn voor rolstoelgebruikers, de woonkamer kunnen betreden via de toegang en of inkomhal, en het toilet zelfstandig kunnen bereiken en gebruiken. Daarnaast kunnen individuele aanpassingen nodig zijn. Aanpasbaar wonen veronderstelt dat die aanpassingen vlotter en minder duur kunnen worden gerealiseerd dan bij andere woningen. Als voor een standaardisering wordt gekozen, moet het zelfs mogelijk zijn om te evolueren naar meer herbruikbare aanpassingen. Nu worden die nog vaak ingebouwd in de woning, waardoor ze niet meer bruikbaar zijn als de persoon met een handicap er niet meer woont. Bovendien mag niet worden vergeten dat naarmate de aanpassing van de woning de zelfstandigheid en de eigen keuzemogelijkheden van de bewoner met een handicap vergroot, er minder personele inzet wordt geleverd en de vermaatschappelijking van de zorg realistischer wordt. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheid voor een persoon om vanuit zijn rolstoel de schuiframen te openen zodat hij op zijn terras kan rijden. Dat zorgt ervoor dat die persoon geen hulp meer hoeft te vragen als hij even naar buiten wil.

Daarom pleiten de indieners van deze conceptnota ervoor dat de lokale besturen, de professionals in de bouw en de eigenaars van woningen bij de bouw of de verbouwing van een woning en bij omgevingswerken worden gesensibiliseerd voor het belang van 'universal design' van woningen en de basisuitrusting ervan. In dat kader zou op initiatief van het Departement Wonen een update van de 'Ontwerpgids Meegroeiwonen' moeten worden gefaciliteerd, gelet op de demografische, socio-economische en bouwtechnische ontwikkelingen sinds 2009.

Met dit pleidooi sluiten de indieners van deze conceptnota aan bij de resolutie betreffende het beter op elkaar afstemmen van de aanpassingspremie voor personen met een handicap en de aanpassingspremie voor ouderen, die werd goedgekeurd in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement op 27 maart 2019 (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1852/1) en de conceptnota van Katrien Schryvers, Vera Jans, Griet Coppé, Valerie Taeldeman, Cindy Franssen en Sonja Claes betreffende het beter op elkaar afstemmen van de aanpassingspremie voor personen met een handicap en de aanpassingspremie voor ouderen (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 1176/1).

2. Evolueren van een productgerelateerd naar een oplossingsgericht hulpmiddelenbeleid

Personen met een handicap ervaren allerlei problemen die zelfstandig wonen en participeren aan het maatschappelijk leven bemoeilijken. Om daaraan tegemoet te komen voorziet de overheid enerzijds in een beleid om hulpmiddelen ter beschikking te stellen en anderzijds in een beleid om de woonomgeving van de persoon met een handicap aan te passen aan zijn behoeften.

Vandaag zien we enorme ontwikkelingen op technologisch vlak. Domotica maken het mogelijk om van een afstand, bijvoorbeeld een paneel op een rolstoel, de gordijnen te open of dicht te schuiven, of deuren te openen zodat de rolstoelgebruiker zelfstandig het huis kan verlaten of naar het terras rijden. Ook verwarming, ventilatie, zonneschermen, televisie, radio en allerlei andere apparaten kunnen zo bediend worden. Bewegingssensoren laten leefstijlmonitoring toe, waardoor elke afwijking van het normale leefpatroon kan worden gedetecteerd en er snel te hulp kan worden gekomen.

Die technologische ontwikkelingen hebben een aantal belangrijke consequenties voor het beleid. Eerst en vooral is er geen productgerelateerd beleid meer nodig, maar een of 'solution based' of oplossingsgericht beleid. Een bedrijf verkoopt in dit scenario niet langer een product, maar wel een product dat bijdraagt tot een totaaloplossing voor de persoon met een handicap en dat aangepast is aan zijn specifieke behoeften, zonder in te boeten aan veiligheid en zorg.³

Ten tweede staat de mate waarin aangepaste infrastructuur oplossingen biedt voor de noden van personen met een handicap en zijn zelfredzaamheid vergroot, in relatie met de personele ondersteuning die hij nodig heeft. Dat betekent dat voor een aantal handelingen niet langer hulp nodig is. Dat zal nooit betekenen dat er helemaal geen hulp meer nodig is, maar misschien wel dat die hulp minder frequent of op bepaalde tijdstippen niet meer nodig is.

Ten derde veronderstelt een oplossingsgericht beleid in vormen van groepsopvang een overeenkomstige bijdrage van elke gebruiker in de financiering. Ook vanuit die optiek wordt een wettelijke regeling voor gedeeld gebruik belangrijk (zie punt 4).

Alles hangt samen met elkaar. Dat geldt niet alleen voor personen met een handicap die zelfstandig wonen, maar evenzeer voor wie woont in een kleinschalige woonvorm of in een voorziening.

De indieners van deze conceptnota vragen dus dat de wetgeving mee zou evolueren naar een oplossingsgericht beleid, waarbij minstens de reglementering van individuele materiële bijstand, infrastructuursubsidiëring en persoonsvolgende financiering op elkaar worden afgestemd.⁴

3. In overleg gaan met producenten van hulpmiddelen zodat hulpmiddelen door ze te standaardiseren en modulair te maken aangepast zijn aan de evoluerende noden van de persoon met een handicap of aan de noden van een nieuwe gebruiker

Aangezien ervan wordt uitgegaan dat er een evolutie is naar een oplossingsgericht beleid, betekent dit dat er op een andere manier moet worden gekeken naar hulpmiddelen.

Vandaag zijn hulpmiddelen zo gemaakt dat meestal maar één persoon met een handicap ze kan gebruiken. Dat betekent ook dat als die persoon met een handicap overlijdt, het hulpmiddel niet kan worden aangepast aan de behoeften van een andere gebruiker en dus in de regel weggegooid wordt of in het beste geval aan een goed doel in binnen- of buitenland wordt geschonken. Op die manier gaan enorm veel hulpmiddelen die nog in een zeer goede staat zijn verloren. In tijden waarin

³ Voorbeelden daarvan zijn te vinden op https://www.kcwz.nl/doc/zorg_en_technologie/Een_verkenning_van_de_grenzen.pdf.

⁴ <https://www.kennispleingehandicaptensector.nl/images/KNP/images/Nieuws/2018/toolbox-interactief-technologie-apps.pdf>
<https://www.domoticawonenzorg.nl/dwz/whitepaper-zorgdomotica-nachtzorg.html>
<http://woningaanpassing.grootveld.net/domotica.htm>

wordt nagedacht over een circulaire economie en de ecologische voetafdruk, moet dat anders kunnen.

De indieners van deze conceptnota denken dat het standaardiseren en modulair maken van hulpmiddelen tegemoet kan komen aan twee aspiraties: hulpmiddelen in een oplossingsgericht beleid inpassen en het hergebruik van hulpmiddelen vergroten.

Standaardisering betekent dat het basishulpmiddel standaard hetzelfde is voor alle producenten, maar dat afhankelijk van de behoeften van de individuele persoon met een handicap, het hulpmiddel kan worden aangepast. Zo kan het standaard-model van een rolstoel bijvoorbeeld worden uitgerust met een besturingssysteem, de beenlengte kan worden aangepast aan de grootte van de gebruiker enzovoort.

Zoals hierboven al is uiteengezet, moet het hulpmiddel ook aanpasbaar zijn, rekening houdend met de mogelijkheden die de domotica bieden. In die zin moet bijvoorbeeld de rolstoel evengoed uitgerust kunnen worden met een applicatie om een aantal zaken van een afstand te bedienen.

Als een gebruiker met een handicap om de een of andere reden geen gebruik meer kan of wil maken van een bepaald hulpmiddel, wordt het op die manier mogelijk om het hulpmiddel aan te passen aan de behoeften van een andere gebruiker. Applicaties kunnen worden aangepast, weggenomen of toegevoegd.

Om dat te bereiken is overleg met producenten nodig. Ze zullen misschien minder hulpmiddelen verkopen, maar daartegenover staat dat ze wel diensten kunnen verkopen: ze kunnen immers een geïntegreerde totaaloplossing aanbieden voor de behoeften van de persoon met een handicap en kunnen hulpmiddelen daaraan aanpassen.

4. Verhuur en hergebruik uitbreiden tot alle hulpmiddelen als dat kostenefficiënter blijkt dan verkopen, en gedeeld gebruik van hulpmiddelen mogelijk maken

Tijdens de vorige legislatuur is een verhuursysteem opgestart voor mobiliteitshulpmiddelen voor 85-plussers. Het regeerakkoord gaat het engagement aan om dat systeem te optimaliseren: "We brengen de impuls die gegeven werd aan hergebruik in kaart en bewaken de betaalbaarheid van het hulpmiddel. Waar mogelijk optimaliseren we de lijst van hulpmiddelen en maken deze actueel met de laatste trend op de markt en conform de gestelde zorgvragen. We onderzoeken een vergoedbaarheid van tweedehandshulpmiddelen. De opgestarte hervormingen aangaande transparante en marktconforme prijszetting, recuperatie, hergebruik en renting worden verder gezet. We evalueren de efficiëntiewinsten uit de 75plus op een manier die kostenefficiënter is dan verkoop. Hiertoe kan een onafhankelijke studie worden uitgevoerd."

De indieners van deze conceptnota vragen om te onderzoeken of het huursysteem voor hulpmiddelen kan worden uitgebreid, zodat een gebruiker ongeacht zijn leeftijd meer hulpmiddelen kan huren. Er zijn immers veel meer hulpmiddelen die in aanmerking komen voor hergebruik en verhuur. Het gaat daarbij vooral om hulpmiddelen die na korte tijd niet meer voldoen aan de behoeften van de persoon omdat die snel mogelijkheden verliest, en over hulpmiddelen voor kinderen waar ze snel uitgegroeid zijn.

De vermaatschappelijking van de zorg brengt nieuwe uitdagingen met zich mee. Ouders of familieleden van personen met een handicap denken na over hoe ze zo efficiënt mogelijk hun middelen kunnen inzetten om maximaal tegemoet te komen aan de behoeften van de bewoners. Daarbij gaat het niet alleen om het solidair

inzetten van de persoonsvolgende budgetten om de zorg te financieren, maar ook over het delen van sommige hulpmiddelen.

Over het gedeelde gebruik van hulpmiddelen vermeldt het Vlaamse regeerakkoord het volgende: "We onderzoeken gedeeld gebruik bij personen met een handicap zowel naar eenvoudige aanvraag als betaling."

In het kader van het project SeRenADe (Service/Reuse for Assistive technology Delivery/Design) werd in december 2017 een eindrapport afgeleverd met een hoofdstuk over het Project Bijs (GiPSo). De vzw Bijs werd in 2014 opgericht door de ouders van negen kinderen en jongeren met een verstandelijke of motorische beperking of met een medische problematiek. Elk kind wordt door minstens één ouder in de raad van bestuur van de vzw Bijs vertegenwoordigd. De ouders betalen zelf de investeringen in het Bijshuis, terwijl de zorg door de gezamenlijke besteding van de persoonlijkeassistentiebudgetten (PAB's) van de gebruikers wordt ingekocht bij vergunde zorgaanbieders, een ziekenfonds en thuisverplegingsdiensten.

Om een zicht te krijgen op de hulpmiddelen die nodig waren, werd een globaal beeld opgesteld van alle personen met een beperking, zowel van hun mogelijkheden als van hun beperkingen. Aan die beperkingen en problemen werden mogelijke hulpmiddelen gekoppeld die de zelfstandigheid en de participatie van de bewoners konden vergroten. Er werd dus een overzicht gemaakt van alle hulpmiddelen, het aantal keer dat ze werden voorgesteld en de momenten waarop ze werden gebruikt (gelijktijdig of telkens op een verschillend moment). Er werd ook gekeken of een hulpmiddel 'los' was of vastzat aan de infrastructuur. Losse hulpmiddelen kunnen door cliënten immers meegenomen worden als ze ervoor zouden opteren om de woonvorm te verlaten. Er werd ook gekeken welke hulpmiddelen aangepast moesten worden aan de cliënt, waardoor ze niet gedeeld konden worden. Op die manier kregen ze een beeld van alle hulpmiddelen die gemeenschappelijk inzetbaar zijn.

Ze kwamen tot de volgende aanzienlijke lijst van hulpmiddelen:

- aanpassingen en onderhoudscontracten voor een auto zoals een rolstoelplateaulift, een uitschuifbare trede, wandgrepen enzovoort;
- vijfpuntgordels of harnassen voor in de auto;
- alles in verband met het toegankelijk maken van deuren, zoals oprijgoten;
- alle tilliftsystemen en de onderhoudscontracten ervan;
- tildoeken voor de verschillende tilliftsystemen;
- de lift en de onderhoudscontracten;
- een tweede trapleuning;
- de verschillende toiletstoelen;
- de verschillende douchebrancards en verzorgingstafels die verplaatsbaar zijn en die dus op verschillende plaatsen inzetbaar zijn, en de verzorgingstafels in elke badkamer per twee bewoners;
- aangepaste fietsen;
- een weegschaal die past op het tilsysteem, bijvoorbeeld Handimove, om de gezondheid van de bewoners te kunnen volgen;
- een speelbox in de leefruimte;
- harnassen en andere vijfpuntgordelsystemen om jongeren te fixeren op de stoelen rond de eettafel;
- douchestoelen;
- enzovoort.

De vzw Bijs berekende de potentiële besparing. In Bijs wonen negen jongeren tussen 16 en 22 jaar. Voor de berekening werd gekeken naar welke aanpassingen er door verschillende personen konden worden gebruikt en om hoeveel personen het dan telkens ging:

- op het vlak van aangepast bouwen gaat het over een besparing van 12.000 euro op een totaalbedrag van 33.000 euro;

- op het vlak van (vaste en losse) gemeenschappelijke hulpmiddelen gaat het over een besparing van 149.000 euro op een totaalbedrag van 308.000 euro. Die besparingen situeren zich vooral in de levensdomeinen wonen en mobiliteit, minder of helemaal niet op de onderdelen slapen, of aangepaste stoelen en tafels, omdat die om evidente redenen individueel zijn.

Het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2001 tot vaststelling van de criteria, voorwaarden en refertebedragen van de tussenkomsten in de individuele materiële bijstand voor de sociale integratie van personen met een handicap bevat geen regeling voor gedeeld gebruik. Dat betekent dat vandaag hulpmiddelen die door verschillende personen worden aangekocht, worden aangerekend op één persoon. De indieners van deze conceptnota vragen de aanpassing van het besluit, zodat afhankelijk van de uitsplitsing van de factuur tussen de verschillende aankopers, ook de aanrekening kan worden verdeeld tussen de verschillende aanvragers van een tegemoetkoming.

5. Het gebruik van hulpmiddelen monitoren in de beginfase, zodat niet-gebruik wordt vermeden of geremedieerd door extra begeleiding of ruil

Heel wat hulpmiddelen worden door de gebruiker niet of alleen in de beginfase gebruikt. Het gaat vaak om hulpmiddelen die ofwel erg complex zijn om mee te werken en waarmee noch de gebruiker noch zijn omgeving aan de slag kan, ofwel om hulpmiddelen die finaal toch niet tegemoetkomen aan de behoeften van de gebruiker.

Een voorbeeld is communicatiemateriaal voor iemand die niet kan spreken. Het gebruik ervan veronderstelt dat ook de context het materiaal kan gebruiken. Als dat niet het geval is en het wordt in eigendom verworven, dan dreigt het voor jaren ongebruikt bij de betrokken persoon met een handicap te staan zonder dat die persoon er nut van heeft en zonder dat het ten goede kan komen aan iemand anders. Als hij dat hulpmiddel huurt, kan hij het terugbrengen en het eventueel inruilen voor iets wat hij wel kan gebruiken.

6. Sociaal ondernemerschap niet beperken tot vzw's, cvba's met een sociaal oogmerk of openbare besturen

Artikel 3 van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juni 2016 houdende het vergunnen van aanbieders van niet-rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning van personen met een handicap bepaalt als eerste vergunningsvoorwaarde voor een vergunde zorgaanbieder dat die hetzij een vzw, hetzij een vennootschap met rechtspersoonlijkheid en met sociaal oogmerk, hetzij een openbaar bestuur is.

In Vlaanderen zijn sinds de invoering van het persoonsvolgende financiering kleinschalige vormen van zorg en ondersteuning voor personen met een handicap ontstaan. Hun werking heeft uiteenlopende organisatievormen.

Onlangs werd bijvoorbeeld het eerste Thomashuis opgestart. De Thomashuizen werken met een zelfstandig koppel dat verantwoordelijk is voor de organisatie van de zorg en dat als werkgever optreedt voor het personeel dat belast is met de zorg en ondersteuning van de bewoners. De VillaViphuizen werken ook met een zelfstandig koppel, maar het personeel is in dienst van de vzw die erkend is als vergunde zorgaanbieder.

De voorwaarden met betrekking tot de juridische organisatievorm voor vergunde voorzieningen belet dat dit zelfstandige koppel wordt erkend als vergunde zorgaanbieder. Dat betekent dat ze een omweg via een vzw moeten zoeken, die vervolgens een dienstverleningsovereenkomst sluit met dat zelfstandige koppel. Een

dergelijke complexe beheersstructuur biedt geen meerwaarde voor de zorg en moet bijgevolg vermeden kunnen worden.

Het Vlaamse regeerakkoord besteedt ook een paragraaf aan het belang van kleinschalige privé-initiatieven: "We laten ook ruimte voor sociaal ondernemerschap door het ondersteunen van kleinschalige privé-initiatieven voor personen met een handicap, zoals bijvoorbeeld initiatieven met inwonende zorgondernemers. We maken werk van een regelluw (kwaliteits-)kader waarin het sociaal ondernemerschap ten volle kan spelen en we bekijken verdere mogelijkheden inzake collectieve ondersteuning binnen de cash-besteding en versoepelen daar waar mogelijk. Infrastructurele ondersteuning voor dergelijke initiatieven faciliteren we op gelijkwaardige basis als die aan vergunde zorgaanbieders. Ook voor de vergunde voorzieningen die kiezen voor kleinschalige leefgroepen en vormen van genormaliseerd wonen maken we een aangepast kwaliteitskader. De voorwaarde dat ouders en familie voor minstens de helft deel moeten uitmaken van het beheer van deze initiatieven laten we vallen waarbij we zoeken naar formules om natuurlijke steunfiguren, zoals burens, verwanten en vrienden in deze initiatieven te betrekken."

Om die overbodige juridische omweg van de vzw en de dienstverleningsovereenkomst te vermijden, die overigens geen enkele meerwaarde biedt voor de personen met een handicap, is de aanpassing van de bestaande wetgeving nodig, meer bepaald van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juni 2016, in die zin dat het zelfstandige koppel als natuurlijk persoon of via de oprichting van een besloten vennootschap als vermeld in het Wetboek van vennootschappen en verenigingen van 23 maart 2019 mogelijk gemaakt wordt. Op die manier wordt vermeden dat verschillende juridische constructies moeten worden opgericht om het sociaal ondernemerschap ten volle te kunnen laten spelen.

7. VIPA-reglementering (Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden) en reglementering hulpmiddelen

In het kader van de vermaatschappelijking van de zorg ontstaan heel diverse privé-initiatieven voor de ondersteuning en zorg voor personen met een handicap. Daarbij worden allerlei organisatievormen of combinaties van organisatievormen gehanteerd, waardoor er problemen rijzen in verband met de reglementering voor de financiering van infrastructuur. Hieronder staan twee voorbeelden die dat illustreren.

Voorbeeld 1: het concept van de Toontjeshuizen

De vzw van ouders en personen met een handicap beslist over het beleid. Een coöperatieve vennootschap met private financiers bouwt een huis met 'social impact bonds'. De coöperatieve verhuurt de flats via een sociaal verhuurkantoor aan de bewoners: de bewoners kunnen op die manier een huurpremie ontvangen, waardoor de woning betaalbaar is. Alleen de private delen worden verhuurd, niet de gemeenschappelijke delen met bijvoorbeeld een aangepaste badkamer. Die regeling is nodig opdat de personen met een handicap voor het verkrijgen van hun inkomensvervangende tegemoetkoming worden beschouwd als alleenstaande. In het andere scenario zouden ze worden beschouwd als samenwonende en een derde van hun uitkering verliezen.

Omdat de personen met een handicap de gemeenschappelijke delen wel degelijk nodig hebben, huurt de vzw die gemeenschappelijke delen. De vzw doet daarnaast ook een gesolidariseerde aankoop van zorg bij de vergunde zorgaanbieder. Dat betekent dat op die manier ook mensen zonder persoonsvolgend budget die in een Toontjeshuis wonen, zorg en ondersteuning kunnen krijgen.

Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) wijst aanvragen af die het Bijshuis doet voor hulpmiddelen zoals een hoog-laagverzorgingsbed,

herstellingskosten van zo'n hoog-laagverzorgingsbed, een verzorgingstafel en dergelijke. Het VAPH baseert zich daarvoor op artikel 6 en 7 van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2001 tot vaststelling van de criteria, voorwaarden en refertebedragen van de tussenkomsten in de individuele materiële bijstand voor de sociale integratie van personen met een handicap. Artikel 6 bepaalt dat de kosten voor materiële bijstand niet door het VAPH kunnen worden gedragen als de tenlasteneming ervan op wettelijke, decretale of ordonnantiële basis behoort tot de bevoegdheid van de andere overheidsdiensten dan het agentschap. Artikel 7, 11°, werkt dat verder uit door een verbod van tenlasteneming te bepalen voor materiële bijstand voor gebruik binnen de infrastructuur van een aanbieder van zorg en ondersteuning die erkend of vergund is door het agentschap of die geregistreerd is bij het agentschap en die krachtens het VIPA-decreet van 23 februari 1994 (het decreet van 23 februari 1994 inzake de infrastructuur voor persoonsgebonden aangelegenheden) aanspraak kan maken op investeringssubsidies. Samengevat betekent dit dat het VAPH geen hulpmiddelen subsidieert als een voorziening aanspraak kan maken op subsidies van het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA).

Als de personen met een handicap die in het Bijshuis verblijven, thuis zouden wonen, zouden ze wel recht hebben op die tegemoetkomingen. Die tenlasteneming geldt blijkbaar niet als ouders kiezen voor een gezamenlijke woning voor hun kinderen.

De indieners van deze conceptnota stellen voor in om artikel 6 en artikel 7, 11°, van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2001 een uitzondering op te nemen voor personen met een handicap die verblijven in ouderinitiatieven die geen beroep hebben gedaan op het VIPA.

Voorbeeld 2: kleinschalige privé-initiatieven

VillaVip werkt voor zijn infrastructuur samen met een investeringspartner. De Thomashuizen werken samen met Inclusio, een groep van sociale investeerders. Beide zouden zeker graag VIPA-subsidies ontvangen, maar ze doen dat niet omdat bouwen met VIPA nog altijd duurder is en tot onnodige kosten leidt, weinig huiselijkheid meebrengt en er extra reglementering is die volgens hen niet bijdraagt tot de kwaliteit.

Dat betekent dat voor kleinschalige privé-initiatieven moet worden nagedacht over ofwel een aanpassing van de reglementering, ofwel een regelluw kader.

II. Conclusie: de wetgeving aanpassen zodat er ruimte voor sociaal ondernemerschap en innovatie wordt gecreëerd

De persoonsvolgende financiering gaf personen met een handicap de regie van hun leven weer in handen. Het Vlaamse regeerakkoord bepaalt dat ook voor minderjarigen met een handicap en op termijn ook voor ouderen de persoonsvolgende financiering zal worden ingevoerd. Dat betekent dat heel veel verschillende vormen van zorg mogelijk worden: in een klassieke voorziening, in kleinschalige privé-initiatieven of thuis.

De wetgeving in Vlaanderen is de laatste jaren regelmatig aangepast, maar onvoldoende om tred te houden met de sociale realiteit. Daarom vragen de indieners van deze conceptnota dat:

- binnen de bestaande wetgeving over hulpmiddelenbeleid en infrastructuursubsidie een regelluw kader wordt gecreëerd voor kleinschalige initiatieven voor personen met een handicap om te kunnen experimenteren, waardoor de belemmeringen die ze ervaren nog beter in kaart kunnen worden gebracht en kan worden onderzocht in welke mate de afstemming van domotica-aanpassingen en hulpmiddelen kan worden opgenomen in de terugbetaling;

- het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2001 tot vaststelling van de criteria, voorwaarden en refertebedragen van de tussenkomsten in de individuele materiële bijstand voor de sociale integratie van personen met een handicap wordt aangepast:
 - 1° zodat bij gedeeld gebruik van hulpmiddelen gewerkt kan worden met een gesplitste factuur, waarbij het aanrekenen pro rata van het hulpmiddel aan een personen met een handicap in verhouding staat tot zijn aandeel in de factuur van het hulpmiddel;
 - 2° zodat het verhuursysteem kan worden uitgebreid naar andere hulpmiddelen dan de mobiliteitshulpmiddelen voor 85-plussers en voor patiënten die lijden aan snel degeneratieve aandoeningen;
 - 3° waarbij artikel 6 en 7, 11°, worden gewijzigd zodat ze niet van toepassing zijn op personen met een handicap die verblijven in ouderinitiatieven die geen VIPA-subsidie ontvangen;
- artikel 3 van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juni 2016 wordt aangepast zodat ook een zelfstandige als natuurlijk persoon of een besloten vennootschap kan worden erkend als vergunde zorgaanbieder;
- het besluit van 22 juni 2018 tot regeling van het infrastructuurforfait binnen de persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap, verstrekt door het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (het VIPA-besluit) wordt aangepast, waarbij:
 - 1° de minister voor kleinschalige privé-initiatieven voor personen met een handicap gedurende vijf jaar een afwijking kan toestaan op de naleving van de erkennings-, vergunnings- of subsidiëeringsvoorwaarden met betrekking tot de infrastructuur. De minister kan daarover advies vragen aan de commissie multifunctionele infrastructuur, waarvan de bevoegdheid met betrekking tot die afwijking wordt uitgebreid;
 - 2° tijdens die vijf jaar in kaart wordt gebracht in welke mate een aanpassing aan het VIPA-besluit nodig is, rekening houdend met de specifieke behoeften van de kleinschalige privé-initiatieven;
- wordt onderzocht hoe geïntegreerde oplossingen voor de problemen van personen met een handicap die een combinatie zijn van de aanpassing van woningen en hulpmiddelen, kunnen worden terugbetaald.

Maurits VANDE REYDE
Freya SAEYS
Tom ONGENA
Siame EL KAOUAKIBI
Gweny DE VROE
Steven COENEGRACHTS